

Dekanat Smorgonie Kościół w Wojstomiu, początkowo poświęcony pod wezwaniem św. Jerzego, założony został w 1440 r. Na początku XX w. w parafialnym archiwum znajdował się oryginalny dokument z 1444 r., w którym panna Zofia Butwiłowicz zapisała na miejscowy kościół pewnego swego poddanego z lży z obowiązkiem odprawiania jednej Mszy św. w ciągu roku. Jednak głównym fundatorem wojstomskiej plebanii uważany był Stefan Andruszkawicz-Jadołgowicz. Nie miał on własnych potomków, dlatego w 1491 r. przeznaczył kościołowi ziemię, poddanych i wsie. Później fundusz pomnożyli Adam Andruszkawicz, Andrzej Jadołgowicz i Maciej Andruszka. W połowie XVI w. przy kościele czynne było ołtarium.

Parafia w Wojstomiu należała do dekanatu świrskiego, od 1930-ych lat – do wilejskiego. W XVI w., jak i wiele innych katolickich świątyń Smorgońszczyzny, kościół św. Jerzego przerobiono na zbór kalwiński, według innych danych – na korzyść reformatorów kościół stracił tylko część posiadłości ziemskich. Lecząc od II poł. XVII w. w Wojstomiu ponownie pojawia się wzmianka o tym, że kościół jest czynny. † Starożytna świątynia została zniszczona podczas „najazdu moskiewskiego” w latach 1654-1661. Świątynię odbudował ówczesny pleban Bartłomiej Panasiewicz, i w 1674 r. nowo pobudowany kościół konsekrował sufragan wileński biskup Mikołaj Słupski, jednak teraz już pod wezwaniem Najświętszej Trójcy. W XVIII w. istniała tu jezuicka misja podlegająca kolegium w Żodziszczach. Od 1776 r. Wojstom został własnością starosty brasławskiego Ignacego Burżymowskiego, który w 1787 r. zbudował tu kaplicę, w późniejszym okresie wzmianki o kaplicy brak.

Ostatnia drewniana świątynia wybudowana w centrum miasteczka dzięki staraniom ks. Jana Twardowskiego w latach 1744-1745 była dwuwieżową, trzynawową bazyliką z transeptem, wewnątrz ozdabiała 10 ołtarzy. Trzykondygnacyjne czworokątne wieże wieńczone były barokowymi kopułami, wejście na terytorium kościelne, ogrodzone murem z kamienia ciosowego, wyróżniała trzykondygnacyjna potężna brama-dzwonnica. Świątynię konsekrował w 1851 r. biskup wileński Wacław Żyliński. Przy kościele czynna była szkoła dla dzieci i szpital jako schronisko dla osób w podeszłym wieku.

Kościół drewniany spłonął podczas I wojny światowej. Funkcję parafialnej świątyni wzięła na siebie czasowa drewniana kaplica, postawiona w zachodniej części terytorium kościelnego, a w 1927 r. rozpoczęto budowę potężnego kościoła w stylu modern z cegły zewnętrznej na wysokim cokole z kamienia ciosowego. Jednak szybka budowa była ponad siły niedużej parafii, a potem II wojna światowa i dziesięciolecie ateizmu nie pozwoliły skończyć rozpoczętej sprawy. Dopiero w latach 1980-ych, kiedy świątynię zwrócono parafianom, kontynuowano budowę. Jednak

świątynia miała już inny wygląd niż w planach architektów. Nie ukończono fasady głównej, ma ona raczej wygląd czasowy. W dodatku, w 1991 r. w świątyni miał miejsce pożar, który zniszczył zakończenie głównej fasady – dwupoziomową wieżyczkę, flankowaną ryzalitami ze schodowatymi attykami. Dzisiaj jest to wydłużona prostokątna w planie świątynia, sala modlitewna oddzielona od pięciościennego prezbiterium transeptem ze schodowatymi frontonami na szczytach. Prezbiterium flankowane jest dwiema zakrystiami na poziomie cokołu. Kompozycja przykryta dwuspadowymi blaszanymi dachami ze spadami i nad fasadą główną, i, tradycyjnie, nad prezbiterium; uwieńczona trzypoziomową wieżyczką-sygnaturką nad środkiem dachu oraz wielkim krzyżem nad spadem głównej fasady. Wnętrze świątyni jest dość szerokie, prawie 18 m, przykryte cylindrycznymi sklepieniami na oporowych arkach, niosących potężne pylone, z rozszalowaniem nad łukowymi oknami. W kościele znajdują się trzy ołtarze: główny z obrazem Trójcy Najświętszej w głębokiej niszy, i dwa boczne – św. Anny i św. Kazimierza. W 2003 r. wykonano nowy posoborowy ołtarz.

Od XIX w. w wojstomskiej parafii znane były drewniane kaplice w Ganucie, Gruzdzienicach i Ruskiej Wsi (obecnie jest to terytorium rej. Wilejskiego obw. Mińskiego), a także na pańskim dworze (czynna w 1788 r.) i na miejscowym cmentarzu. Ostatnia była pobudowana z drzewa w 1809 r. dzięki staraniom ówczesnego proboszcza Antoniego Stefana Grynińskiego, odnowiona w 1890 r.

Kaplica cmentarna nie zachowała się, lecz wśród starożytnych nagrobków wyłania się grobowiec rodziny Chodzków-Swiacieckich, wbudowany do północno-wschodniego kąta kamiennego ogrodzenia parafialnego cmentarza. Kaplica pobudowana została z betonu, przewidziana na 3 pogrzeby, z betonowym krzyżem leżącym w górnej płaszczyźnie. Za płytą centralną spoczywa Ignacy Chodźko (+1861), za lewą – Stanisława Swiaciecka zd. Chodźko (+1858), za prawą – Leon Swiaciecki, zmarły w 1907 r., kiedy to prawdopodobnie został pobudowany grobowiec rodzinny. Wśród pomników zwraca na siebie uwagę kapliczka nad mogiłą rodziny Zaniewskich-Michalińskich, pobudowana z kamienia łupanego pod wysokim koronkowym krzyżem.

Wyróżnia się parafia w Wojstomiu także mnóstwem kapliczek przydrożnych, które do dziś upiększają Ruską Wieś, Jaremicze (obie w rej. Wilejskim), wieś Miłucie, chutory Szczanie (kiedyś Chałopce) i Rodziewicz (rej. Wilejski). Podobna kapliczka jest także w Wojstomiu, przy skrzyżowaniu na cmentarz – kwadratowy w przekroju „słupek” z kamienia łupanego pod czterospadowym dachem z krzyżem, w niszach na krawędziach znajdują się figurki Matki Bożej i Pana Jezusa.